

עין משפט
גזר מצוה

גַּזַּר א מ"י פ"א מה' גירושין הלכה כד ופ"ו מה' געדי' הלכה כ' טושי"ע אה"ע כ"י קל ספ"י יג וטושי"ע יו"ד ס"י רסו ספ"י נ'.

ב ב מ"י פ"ו מה' עבדים שם ופכ"ז מה' מלוה ולוה ה"א סוג עשין פו ד' טושי"ע יו"ד סימן רסו ספ"י מה וספ"י מו וטושי"ע מו"מ ס"י סח ספ"י א וטושי"ע אה"ע ס"י קל ספ"י יט.

בא ד מ"י פכ"ז מה' מלוה ולוה שם סוג עשין ד' טושי"ע מו"מ ס"י סח ספ"י ד וע"י שם ככ"מ:

מוסף רש"י

העולין בערכאות של עובדי כוכבים. שגשו השטרות ע"י צ"ד של עבד כוכבים (לעיל ט:). אף אלו. גיט נשים. כשרין. כותומין עובדי כוכבים (שם). דינא דמלכותא דינא. כל מסס ואונטיות ומנהגות של משפטי מלכים שרילים להסניג מנהגותם. דינא הוא, שכל בני המלוכה מקבלים עליהם מנהגים חוקי המלך ומשפטיה, והלכך דין גמור הוא ואין להמחין צממון מצדו על פי חוק המלך הנהוג בעמ, משום גזל (ורשב"ם ב"ב ד.). במזוזף מתורב. חתום עליו קרוב או פסול או שלא לשמה (גרמ"י ד.). דיוקא גט שאין זו עדים כה, דלעדי מסירה קשיף רתמנה, ומיחו את חתמו שקר לו. עדים פסולים בתוך הגט, הרי הוא פסול (ורשב"ם ב"ב עט.).

פסקי רי"ד

דאי לא דכותי חבר הוא ומוחזיק בכל דקדוקי המצות לא הוה חסידא ליה ישראל מקמה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רוחא שבק למאי דקשיש מיניה הכי נמי רוחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראו העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל החילה היה סבור שחתום בעל השטר אי מן הוקנים ולפיכך חתם למטה והניח לו ריחו שיחתום למעלה והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה פי' והולכך אין לחוש בגט רוחא שבק למאי דקשיש מיניה אלא רואי שכותי חבר הוה וכשר אבל בשאר שטרות שחותמם זה שלא בפני זה איכא דלמימר רוחא ופסול. מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם פי' לקמן בפי' התקבל (סו:) אמרי' [אמר] לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי כותב וכול' חותמין ואי' בעיז' חד מיניהו' הוי פסול דבקפידא רבעל תליא מילתא דלא שרייה גיטא אלא הכי לפי' תקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהא כל העדים נקבצים בשעת החתימה: מעשה הביאו וכו' מוקמה רבא דחסורי מחסרא והכי קתני ר"ג אכשירי אפילו בשנים ומעשה שהביאו וכו' פי' י"ל (ורשב"ג) [דרג'] הוה מחזיק ככות' בחזקת כשרים והיה מכשירן אפילו בשאר שטרות ופליגי אכולה מותירין וי"ל דוקא בגיטין משום חומרא דא"א החזיקום לעשות ככשרין והשתא דאמרן בפ"ק דחולין (ו.) לא זזו משם עד שעשאו עובדי כוכבים גמורים הרי הן כעובדי כוכבים לכל דבר ופסולין בין בגיטין בין בשאר שטרות ולוין נטף ולשחיטה ולכל דבר דינן כעובדי כוכבים: כל השטרות העולים בערכאות. פי' הוה מקום וועד הדיינים שלהן אפי"ם שעדי השטר הם עובדי כוכבים כשרים דמהמני ולא מרעי נפשייהו חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו ואמרין קפסיק ותני לא שנא שטר מכר ולא שנא שטר מתנה בשלמא מכר מכי יחיב זוזי קמיהו קנה ושטרא לראייה בעלמא הוא דאי לא יחיב זוזי קמיהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי ליקני ליה להאי ארעא בהא שטרא האי [שטרא] חספא בעלמא הוא פי' שטר מתנה הוא שכותב לו שדי נקנה לך ואין שם קנין אלא בגוף השטר קנה אותה כדתן (קידושין כו.) נכסים שיש להן אחריות נקנים בכסף בשטר ובחזקה והאי שטרא חספא בעלמא הוא שלא יקרא שטר שראוי לקנות בו קרקע אלא בעדות קיימת ועדות העובדי כוכבים אינם כלום ואפי"ם דקדיל דלא מרעי נפשייהו מ"מ אינה עדות מן התורה וגוה דמחוימנן להו במלתא דלא איכירו שהדי אלא לשקרי וכאילו שניהם מורים דמאי עדות (אלא) [אבל] בדבר שהקנין תלוי בעדותם שאף אם שניהם

י:

קאמר נמי משמע כתיבא לחודה מהניא לכולי עלמא ויש לומר דמספקא ליה להש"ס אי פליג רשב"ג אמנא קמא ככמיצה ולא אחזוק מנלן קאמר כל מלוה שכמוצה או שהחזוקי בה אע"ג דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא

חזקה אפי"ה מספקא ליה להש"ס

דילמא לרצן שמעון צן גמליאל גריעא כמיצה מחזקה מנלן פירש בהדיא ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כמיצה נמי איכא צינייהו משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רצן שמעון צן גמליאל כדפירשנו: **אי** לאו דבותי חבר הוה לא הוה מחתים ליה מקמיה. תימה אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לצסוף

ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן א': **רבא** אמר לעולם תרי בו'. ולדידיה דאחזוק צהא ולא אחזוק צהא: **חספא** בע"מא הוא. פירש קנונטרס דהוה מני' לשנויי צעדי מסירה ור' אלעזר היא אלל דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל פרכינן עלה מדסיפא רצי שמעון צשטמו דרצי אלעזר מכלל דרישא' לאו רצי אלעזר וקשה דלדריצה מירון דצעדי

מסירה ור' אלעזר¹ נשאר לפי המסקנא דמשני כי קתני מילתא דליתא בקדושין דאי צלל עדי מסירה וכרצי מחזיק אפילו בקדושין פסלינן ערכאות מדאורייתא² ואור"י³ דכי היכי דפסלי' בגט אף צעדי מסירה ושמות מוצהקים משום דלמא אית למיסמך עלייהו⁴ צלל עדי מסירה ישראל' הכי נמי פסלינן צשטר מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלל צשטרי מלוה ומכר שהן לראייה ואין נעשה על פי עדותן שום קנין אלל שטר מתנה אין כשר לקנות צו מדאורייתא אלל איכ"ס י' עדים כשרים צשעת מסירה ואפילו י' אם נאמר צשטר מתנה שחתם צו ישראל כשר לקנות צו צלל עדי מסירה היינו משום שידוע ע"י עדי חתימה שהן כשרים מן המורה צהא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר צהודלת נותן שהוא כק' עדים אלל צשטר שחותמין צו עובדי כוכבים שאין צו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד ולא הודלת צע"ד לא חשוב שטר לקנות על ידו ולא הוי אלל חספא צעלמא אלל צו לומר דלהכי חשיב ליה חספא צעלמא משום דמתניתינן כילל שטר מתנה צהדי שאר שטרות דכשרים אפילו כמיצבן וחתמיתמן עובדי כוכבים דהשתא⁵ לא מהני⁶ עדי מסירה מידי⁷ דהא צצרייתא⁸ דצסמון כולל יחד כל השטרות דכשרים צערכאות ואפילו גיטי נשים ואפי' הכי לא מכשרינן גיטיןן אלל ככתיבת ישראל וצנעדי מסירה⁹ וצשאר שטרות כשר¹⁰ צכל עינן. ר"י:

והא לאו בני כריתה נינהו. ה"מ למיפרכ' הא לאו בני עדות נינהו: הורמין מני חוץ מכגיטי נשים. כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי צשנוי צעדי מסירה ישראל דאינהו משוי ליה שטרא אלל צשינוא רצי שמעון כו' ואינטריכא ליה לשנויי שמות מוצהקין איכא צינייהו¹¹ (אע"ג דלוקיימנא לעיל צעדי מסירה ה"מ לת"ק דצרייתא דנחית למנינא ופרכינן עלה והא איכא לשמה ואיכא מחובר וליכא למרוצי אלל צהכי אלל תנא קמא דמתניתינן דלא נחית למנינא דלא לשמה (א) לא מוקמינן ליה כרצי אלעזר דמדרצי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא צצירל ליה): **כרישה**. הצדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי צמורת גטיין וקדושין אין נעשין עדים צדצר דכתיב וכתיב ונתן מי שישנו צנתינה ישנו ככמיצה: **ייד** רצי שמעון **לשטמו** **של רצי אלעזר**. דאמר עדי מסירת הגט הוא דכרתי כדאמר צפרק צתרא (לקמן דף סו.) אע"פ שאין עליו עדים אלל צנתנו לה צפני עדים כו' ורצי שמעון נמי צהכי מכשר שימסרנו לה צפני עדים ישראל: **מודה** ר' אלעזר **צמוזין** **צסומו**. דאע"ג דאמר ר' אליעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו ערים אלל י' צו עדים פסולין פסול מדרבנן או דילמא קאתי למימסריה צאפשייה וימסמך עלייה:

חתימת העובדי כוכבים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעיד מן התורה כיון שהמלך גזר שיהיו שטרותין קיימי' והיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקנה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכוטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: ר"ש אומר אף אלו כשרים והא לאו בני כריתה נינהו. פי' לשון ספר כריתות וכוין דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איטורא דינא דמלכותא דינא כדאמר' גבי ממונא: א"ר יודא ידר ר"ש לשיטתו של ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתו. פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתיב לה על כתיבת הגט מיירי ולא על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה בפניהן כדתנן ר' אלעזר אומר אפי"ם שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשרים ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדי ישראלים וקיל דר' אלעזר מפרש האי וכתיב ונתן על כתיבת הגט והכא אפי"ם שחותמין [ועובדי כוכבים קתני] כשסרו לה בפני ישראל הכי מכשר ר"ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתוב וכתיב ונתן וכל שאינו כותבנה אינו ככתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שחותמם עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט על יד ישראל נכתב ופליג על ח"ק דפסלי חותמיהן עובדי כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתו ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה והא [אמר] ר' אבא מודה ר"ש במזוזף מתוכו שהוא פסול פי' אפי"ם דאי' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אחי למיסמך עלייהו ומסר

המביא גט פרק ראשון גיטין

דאי לאו דכותי **חבר** הוה. לא הוה האי ישראל מחתים ליה לכותי מקמיה: **אי הכי** שאר שטרות **נמי**. כי חתם ישראל לצסוף ניכשריה: **אלא**. על כרחיך טעמא מאי לא הוי צשאר שטרות צחזקת חבר ע"י הקדמה זו דאמרין האי ישראל רווחא צצק למאן דקשיש מיניה שראו את העדות עם ישראל עם החתום

ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם ישראל זה תחילה היה סבור שיחתים צעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים לפיכך חתם צחתמים השטר והמלוה צא והחתים אחריו את הכותי למעלה הימנו: **דהא** **נמי**. צגט אשה נימא רווחא צצק: **ואם** **אומרים**. מתניתינן דמכשר צגט ופסיל צשאר שטרות אשמעינן דעדי הגט אין חותמין אלל זה צפני זה הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חתם למעלה והוא חתם למטה ואי לאו דחצר הוא לא אשמעינן מקמיה. אלל עדי שאר שטרות חותמין זה שלא צפני זה הילכך איכא למיחש ישראל זה חתם ראשון צחתמים השטר וצצק רווחא למאן דקשיש ולא ידע שיחתמיו את הכותי למעלה הימנו: **מאי טעמא**. אמרו רצנן שלא יחתמנו זה שלא צפני זה: **גזירה משום כולנס**. דמןן צציריקין דלקמן (דף קו: טו:) אמר לעשרה כולנס כתצו גט לאשתי אחד כותב וכולס חותמין ואי לא הוו חתמי כולנו הוי פסול דצקפידא מילא דלא שוויה גיטא אלל צהכי לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר כולנס שיהיו כל העדים נקבצים צשעת החתימה: **סינא** **כל** **גט שיש** **עליו עד כותי פסול**. ועלה קאמר חזן מגיטי נשים: **הוה אמינא דאפילו פרי**. כשרין צגט והא דתני חד לאשמועינן חומרא דשאר שטרות דחד נמי פסול צהו קא משמע לן: **רצא** **אמר לעולם פרי**. כותים הוו צההוה גיטא דרבנן גמליאל: **ורצן גמליאל מפיגל פליג**. ואי אחרת מעשה לקסור חסורי מחסרה כו': **מתנ' צנערכאות**. מקום צית וועד דיינים קצועין שלהן: **לא הווכרו**. צצית המדרש לפסול: **אלא צומו** **שנעשו צנדינוע**. ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאין דיינים וצגמרא מפרש לה: **גב' קא פסיק ופני**. כל השטרות כשרין צחותמי עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה: **צצלמא**. שטרי מכר דלרעא לאו צהאי שטרא מיקניא אלל צווי: **מכי יסיב**. האי צגברל: **זווי**. לישראל צצצריה: **קמיייהו**. דדיינין עובדי כוכבים: **הוא דקנה**. לארעא דקרקע נקנה צכסף או צשטר והאי שטרא ראייה צעלמא הוא שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות וצהא מילתא אינהו מהימני: **דאי לאו דיהב זווי קמיייהו**. כיון דדיינין קצועין נייהו: **לא הוו מרעי נפשייהו**. וכתבי ליה שטרא: **אלא צתסנה**. דעל ידי השטר הוא קנה אותה צמסירת השטר הוי מקניא האי שטרא חספא צעלמא הוא: **דינא דמלכותא**. של עובדי כוכבים:

השטר הדצר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה. וה"מ נמי דמני דחיקא הוא דשנינן לעילי' הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא למנינא ופרכינן עלה והא איכא לשמה ואיכא מחובר וליכא למרוצי אלל צהכי אלל תנא קמא דמתניתינן דלא נחית למנינא דלא לשמה (א) לא מוקמינן ליה כרצי אלעזר דמדרצי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא צצירל ליה): **כרישה**. הצדלה לשון ספר כריתות (דברים כד) דכיון דלא שייכי צמורת גטיין וקדושין אין נעשין עדים צדצר דכתיב וכתיב ונתן מי שישנו צנתינה ישנו ככמיצה: **ייד** **רצי שמעון לשטמו של רצי אלעזר**. דאמר עדי מסירת הגט הוא דכרתי כדאמר צפרק צתרא (לקמן דף סו.) אע"פ שאין עליו עדים אלל צנתנו לה צפני עדים כו' ורצי שמעון נמי צהכי מכשר שימסרנו לה צפני עדים ישראל: **מודה** ר' אלעזר **צמוזין** **צסומו**. דאע"ג דאמר ר' אליעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אחי למיסמך עלייהו:

חתימת העובדי כוכבים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעיד מן התורה כיון שהמלך גזר שיהיו שטרותין קיימי' והיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקנה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכוטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה: ר"ש אומר אף אלו כשרים והא לאו בני כריתה נינהו. פי' לשון ספר כריתות וכוין דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איטורא דינא דמלכותא דינא כדאמר' גבי ממונא: א"ר יודא ידר ר"ש לשיטתו של ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתו. פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתיב לה על כתיבת הגט מיירי ולא על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה בפניהן כדתנן ר' אלעזר אומר אפי"ם שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשרים ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדי ישראלים וקיל דר' אלעזר מפרש האי וכתיב ונתן על כתיבת הגט והכא אפי"ם שחותמין [ועובדי כוכבים קתני] כשסרו לה בפני ישראל הכי מכשר ר"ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתוב וכתיב ונתן וכל שאינו כותבנה אינו ככתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שחותמם עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט על יד ישראל נכתב ופליג על ח"ק דפסלי חותמיהן עובדי כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתו ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה והא [אמר] ר' אבא מודה ר"ש במזוזף מתוכו שהוא פסול פי' אפי"ם דאי' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אחי למיסמך עלייהו ומסר

מסורת הש"ס

א) [לקמן פא: א] ב) [לעיל ט: א] ג) [ש' חוס' לקמן מה. ד"ה וכותב] ד) [לעיל ט: א] ה) צ"ק קוב. צ"ב ט: מדריס כה. ו) [לעיל ט: וצ"ג] ז) צ"ב קע. [לעיל ד. סנהדרין כה. ח] נדף ט: א: טו רשל מ"י.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חספא וכו' אם נאמר ששטר מתנה. ע' לעיל דף ד ע"א תד"ה דקיי"ל:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה מני חזן וכו' ומנא לשמה ומחובר לא מוקמינן ליה כר"מ:

הגהות מהר"ב רינשבורג

א) ריב"ש ד"ה מודה ר' אלעזר וכו' אלל י' צו עדים פסולין פסול מדרבנן. י"ב עיין צ"ק דף פח ע"א חוס' דג"ה הא עבד כשר לעדות וכו' ודו"ק:

מוסף תוספות

א. ומדרבנן פסולין משום שהן חשודים וזה שחתם לפני ישראל מוכחא מילתא דאינו חשוד. חוס' הא"ש. ב. דגור שמות מובהקין אטו שמות שאינם מובהקין. חוס' הא"ש. ג. איכ' מאי קשיא ל' אי רישא דמתני' נמי כר"א ופליגי ת"ק ור"ש אליבא דר"א כי היכי דפליגי תנא דברייתא ור"ש אליבא דר"א. חוס' הא"ש. ד. דאפי' אליבא דר"א פריך חספא בעלמא הוא. חוס' הא"ש. ו. ולמסור בפניהם. חוס' הא"ש. ו. ואפי"ג דהוו שמות מובהקין גזרינן מובהקין חוס' שאינם מובהקין. חוס' הא"ש. ז. גרים שאינם שוטים קנין שטר. חוס' הא"ש. ח. שטר חתיבתן לקנות מתנה. חוס' הא"ש. ט. ולהכי חשיב ל' חספא לכריש. לר"מ בשביל החתימה ולר"א בשביל הכתימה. דהא דואי ליתא. חוס' הא"ש. י. דר"א ב"ר יוסי. חוס' הא"ש. יא. ישראל. חוס' הא"ש. יב. בערכאות של גרים. חוס' הא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

מורים לא קנה הקרקע בשטר אם אין שם עדים אותה העדות על עובדי כוכבים אינה כלום שהרי אין ראיות להעיד אבל אם היה כתוב במתנה קנין הכי נמי נקנה שהקרקע בסודר קנאו ושטרא לראייה בעלמא והוכא דאין בו קנין אפי"ם שחותיק לאחר מכאן וקרקע אינו כלום שהחזקה מכה השטר אחיא ולא החזיק ע"מ לקנות בחזקה: אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' אפי"ם שאין שטר